

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search
<http://ageconsearch.umn.edu>
aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

6. konferenca DAES

Orodja za podporo
odločanju v kmetijstvu
in razvoju podeželja

Krško, 2013

6. konferenca DAES

Orodja za podporo odločanju v
kmetijstvu in razvoju podeželja

Krško,
18. – 19. April 2013

Orodja za podporo odločanju v kmetijstvu in razvoju podeželja

Uredil:

dr. Andrej Udovč

Programski odbor:

dr. Emil Erjavec (predsednik), dr. Jernej Turk, dr. Andrej Udovč, dr. Miro Rednak, dr. Martin Pavlovič, dr. Stane Kavčič

Izdajatelj:

Društvo agrarnih ekonomistov Slovenije – DAES; zanj dr. Jernej Turk

Prelom in priprava za tisk:

dr. Andrej Udovč, Maja Mihičinac

Oblikovanje naslovnice:

Grega Kropivnik

Tisk:

1. izdaja

Naklada 250 izvodov

Ljubljana, 2013

Prispevki so recenzirani. Za jezikovno pravilnost in vsebino odgovarjajo avtorji.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

63:005(082)

338.43.02(082)

DRUŠTVO agrarnih ekonomistov Slovenije. Konferenca (6 ; 2013 ; Krško)

Orodja za podporo odločanju v kmetijstvu in razvoju podeželja / 6. konferenca
DAES, Krško, 18.-19. april 2013 ; [uredil Andrej Udovč]. - 1. izd. - Ljubljana : Društvo
agrarnih ekonomistov Slovenije - DAES, 2013

ISBN 978-961-91094-7-2

1. Gl. stv. nasl. 2. Udovč, Andrej

271247616

Pravo in razvoj podeželja

KMETIJSTVO IN GOZDARSTVO V AGRARNIH SKUPNOSTIH

Tine PREMRL^a, Andrej UDOVČ^b

IZVLEČEK

Prispevek predstavlja nekatere rezultate pridobljene tekom analize stanja agrarnih skupnosti v Sloveniji, ki temeljijo na pregledu podatkov registra agrarnih skupnosti, informacijskega sistema Zavoda za gozdove Slovenije, delavnic ciljnih skupin in pregleda literature. V prispevku so predstavljeni rezultati treh delavnic s predstavniki agrarnih skupnosti iz treh različnih predelov Slovenije z različno prevladujočo rabo zemljišč in iz geografsko gledano treh različnih pokrajin. Iz alpskega gorovja s prevladujočo rabo zemljišč za planinsko pašništvo, panonskih ravnin, kjer je prevladujoča raba za poljedelstvo ter sredozemskih planot kjer prevladuje gozdarska raba. Predstavljen so nekatere specifične značilnosti agrarnih skupnosti iz izbranih pokrajin ter nekatere skupne značilnosti. V prispevku ugotovljamo, da je v Sloveniji 547 agrarnih skupnosti katerim so bila do sedaj vrnjena nacionalizirana zemljišča v skupnem obsegu 77.486,47 hektarjev, kar predstavlja 3,67 % vsega ozemlja Republike Slovenije. V rezultatih predstavljamo tudi ugotovitve o spremembah rabe zemljišč v času nacionalizacije ter današnjim stanje. Tradicionalni način rabe so v največji meri ohranili v alpskem prostoru. V prispevku predstavljamo tudi odnos do materialnih koristi članstva agrarne skupnosti in s tem povezana vprašanja.

Gljučne besede: kmetijstvo, gozdarstvo, agrarne skupnosti

AGRICULTURE AND FORESTRY IN AGRARIAN COMMONS

ABSTRACT

This paper presents some of the results obtained during the analysis of agrarian commons in Slovenia. Results are coming from analyses which take place in the context of the researches done in the frame of the doctoral theses, participation in the group for the agrarian commons legislation changes and targeted research project. The results are based on a review of the register of agrarian commons, the information system of the Slovenia Forest Service, workshops with focus groups and review of the literature. This paper includes the results of three meetings with the representatives of agrarian commons in three different regions of Slovenia with a different main land use and geographical landscapes: Alpine mountains with main use of land for mountain grazing, Pannonia plains with main use for agriculture, and from Mediterranean plains where main land use are forests. We are presenting some of the common features of agrarian commons in selected regions and some of their

^a Gozdarski inštitut Slovenije, Večna pot 2, 1000 Ljubljana, tine.premrl@gozdis.si

^b Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Katedra za agrometeorologijo, urejanje kmetijskega prostora, ekonomiko ter razvoj podeželja, Jamnikarjeva 101, SI-1000 Ljubljana

common characteristics. In this paper, we find that in Slovenia there are 547 agrarian commons which were reestablished on 77,486.47 hectare of land. Their territory representing 3,67 % of Slovenia. Furthermore, in this paper we find that the privies land use in all regions was greasing land and forests. Until nowadays previous land use models is the most preserve in Alps mountain region. In this paper we have also included some comments about the relationship to the material benefits of membership of the agrarian commons related to members' status.

Key words: agriculture, forestry, agrarian commons

1 Uvod

Agrarne skupnosti so ostanek prastare oblike skupnega gospodarjenja s kmetijskimi in gozdnimi površinami. Izvorno primerljive načine gospodarjenja poznajo po vsem svetu. Slovenskim agrarnim skupnostim pa so najbližje tiste, ki se nahajajo v državah, nastalih iz nekdanje habsburške monarhije, s katerim si delimo izhodiščno pravno ureditev, ki se je izoblikovala zlasti v 18. in 19. stoletju. Agrarne skupnosti v Sloveniji so v 20. stoletju zaznamovale politične in socialno ekonomske spremembe in s tem povzročile odmik od razvoja, zastavljenega v nekdanjem Avstrijskem cesarstvu. Sprememba političnega sistema v Sloveniji v devetdesetih je agrarne skupnosti ponovno vrnila v ta prostor in s tem uvedla novo lastniško strukturo predvsem gozdnih in kmetijskih zemljišč, za katero na podlagi izročila prepoznavamo prednosti hkrati pa odkrivamo hibe današnje pravne ureditve.

Prispevek predstavlja nekatere rezultate, pridobljene tekom analize stanja agrarnih skupnosti v Sloveniji, ki potekajo v okviru priprave doktorske disertacije na temo agrarnih skupnosti, sodelovanja v skupini za pripravo novega zakona o agrarnih skupnosti ter ciljnega raziskovalnega projekta. Rezultati temeljijo na pregledu podatkov registra agrarnih skupnosti, informacijskega sistema Zavoda za gozdove Slovenije, delavnic ciljnih skupin in pregleda literature. V prispevku odpiramo vprašanja o modelu agrarnih skupnostih kot modelu skupnega gospodarjenja s premoženjem.

2 Agrarne skupnosti v Sloveniji

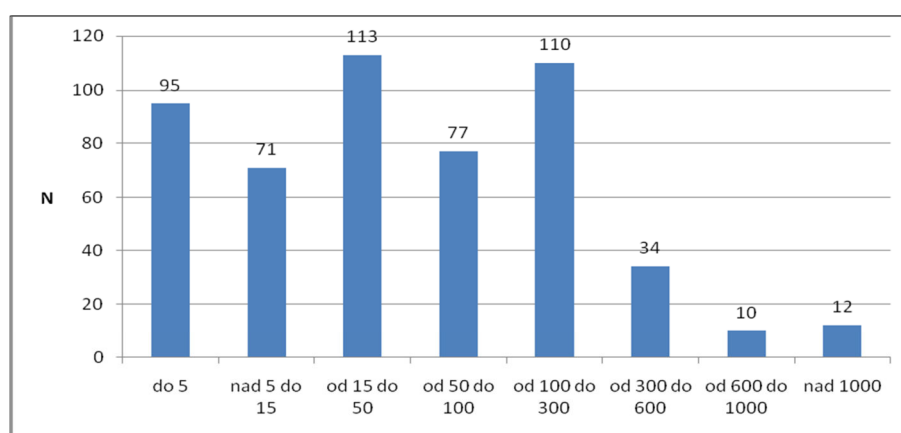
V letu 1994 je bil sprejet Zakon o ponovni ustanovitvi agrarnih skupnosti ter vrnitvi njihovega premoženja in pravic (UL RS 5/94) (ZPVAS). V svojem prvem delu je kot agrarne skupnosti (AS) definiral ter izenačil različna poimenovanja te oblike skupnosti (srenje, soseske, vasi..) ter opredelil premoženje in pravice AS. V drugem delu je ZPVAS opredelil postopek ponovne ustanovitve AS in njenega organiziranja, v tretjem delu pa postopek in način vračanja premoženjskih pravic.

Osnovne podatke, ki jih o agrarnih skupnostih zbirajo upravne enote v »Registru agrarnih skupnosti in njihovih članih« (Register) podaja »Analiza stanja agrarnih skupnosti v Sloveniji na podlagi podatkov upravnih enot« (Premrl, 2013). Od 58 UE enot je 43 UE (74,14 %) poročalo, da imajo v registru zavedeno AS. Skupno se v registrih vodi 638 AS. Polovica vseh AS se nahaja v devetih UE, od tega največ, 63 v UE Sežana.

Upravne enote brez agrarnih skupnosti so prostorsko zgoščene v izrazitih jedrih, vezanih na Posavsko hribovje, Pohorje in Koroško, ter v dveh izoliranih območjih na severu Slovenskih goric in ob slovenski morski obali (Petek, in Urbanc, 2007), kar se verjetno sklada z drugačnim načinom organiziranja rabe prostora.

Agrarne skupnosti se v večini primerov nahajajo znotraj območja ene katastrske občine, čeprav niso redke tudi agrarne skupnosti, ki se nahajajo v več katastrskih občinah oz. se v eni katastrski občini nahaja več agrarnih skupnosti. Med 638 registriranimi agrarnimi skupnostmi je 547 takih, katerim je bilo vrnjeno premoženje in v registru ni zabeleženo, da bi bile ukinjena. Večina AS je speljala vračilo premoženja z vknjižbo solastnine njenih nekdanjih članov. Če v postopku vračanja premoženja nekdanji člani oz. njihovi dediči niso uveljavljali pravice do vračila je ta delež pripadel občini na območju katere se nahaja agrarna skupnost. V polovici AS je v lastniško strukturo tako vključena tudi občina.

Agrarnim skupnostim je bilo do sedaj vrnjenih 77.486,47 hektarjev zemljišč, kar predstavlja okvirno 3,67 % površine Slovenije. Razporeditev po velikosti kaže, da se večina AS nahaja v razredu od 15 do 50 hektarjev (113) tesno pa ji sledi razred od 100 do 300 ha (110).

Slika 4: Razporeditev agrarnih skupnosti po velikostnih razredih v hektarjih

Registriranim agrarnim skupnostim pa v postopku vračanja niso bile vrnjene vse zahtevane površine. Pri nekaterih so bili za vračilo v naravi zakonsko predvideni zadržki, pri nekaterih pa postopki vračanja še niso zaključeni.

Ravno tako v postopek ponovne ustanovitve niso šle vse pred nacionalizacijo delujoče agrarne skupnosti. Petek in Urbanc (2007) ugotavljata, da se je v slabih petdesetih letih število AS zmanjšalo vsaj za tretjino. Premoženje slednjih naj bi po predvidevanju ZPVAS prešlo na občine, od katerih pa naj bi prešlo v brezplačno upravljanje vaških ali krajevnih skupnosti.

Register tudi izkazuje, da je v 545 AS (za ostale ni podatka) skupno 18.471 članov. V povprečju ima ena AS 34 članov, razpon pa sega od 3 do 513 članov. Izračun razmerja med številom članov in površino vrnjenih zemljišč na agrarno

skupnost, kjer sta na voljo oba podatka (N 487) kaže, da v povprečju odpade 5,46 hektarjev zemljišč na člana agrarne skupnosti. Razporeditev pa kaže, da je v 67,97 % površina na člana pod 3 hektarje, pri slabi petini (9,45 %) pod 10 hektarjev oz. pod 30 hektarjev in pri 2,87 % nad 30 hektarjev. Najvišje razmerje preko 100 hektarjev imajo tri AS iz Zahodnih Julijskih Alp (Premrl, 2013).

3 Gospodarjenje s kmetijskimi in gozdnimi zemljišči

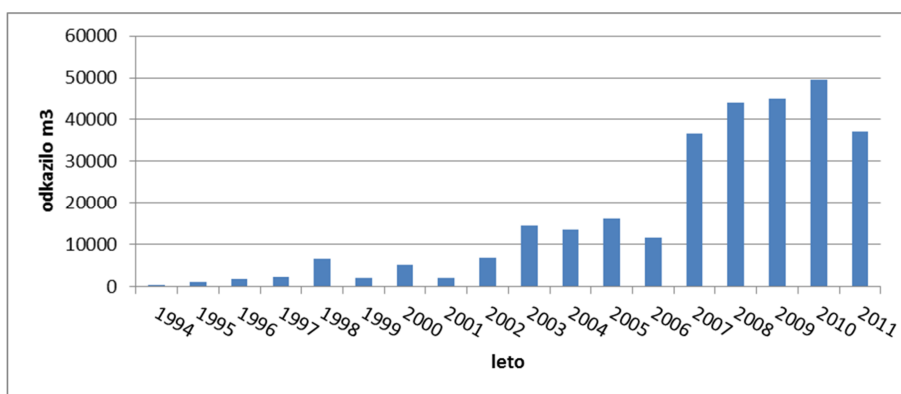
Analiza podatkov registra AS daje prvi vpogled v stanje agrarnih skupnosti. Kazalci dejanskega premoženja - zemljišč in njihove rabe pa zahtevajo uporabo dodatnih virov. V ta namen smo iz informacijskega sistema odločb Zavoda za gozdove Slovenije v letu 2012 pridobili podatke (ZGS, 2012), ki se nanašajo na odločbe izdane agrarnim skupnostim. Podatki so bili analizirani v okviru prispevka »Agrarne skupnosti in skupno gospodarjenje z gozdovi« (Premrl, Krč, 2012). Predstavili bomo tudi podatke iz prispevka »Skupna zemljišča v Sloveniji« (Petek, Urbanc, 2007).

Glede na rabo tal večino površin agrarnih skupnosti predstavlja gozd (Petek, in Urbanc, 2007). Informacijo o aktivnosti gospodarjenja z gozdovi nam ob predpostavki, da se gospodarjenje z gozdovi izvaja po zakonu, dajejo odločbe Zavoda za gozdove Slovenije.

Analiza gospodarjenja z gozdovi agrarnih skupnosti zajema časovno obdobje od leta 1994, (sovpada s sprejetjem ZPVAS) do leta 2011. V bazo je vključenih 272 agrarnih skupnosti, za katere je bilo izdano skupno 3.934 odločb. Analiza števila odločb kaže na porast izdanih odločb po letu 2005 in letu 2007. Obdobje sovpada s časom, ko so AS pridobivale odločbe upravnih enot o vračilu premoženja in so hkrati posamezni člani AS uspeli rešiti dedne postopke. Slednja dva dejavnika odločilno vplivata na možnosti razpolaganja s premoženjem (Premrl, Krč, 2012).

V izbranem obdobju je bilo 16 % AS izdana po ena odločba, 47 % 5 ali manj odločb, 5 % AS pa je bilo izdanih 50 ali več odločb. Analiza odkazanih količin lesa (slika 2) kaže na bistveno povečanje odkazila v letih od 2007 naprej (v povprečju zanaša 42.494 m³/letno), kar odraža tudi število izdanih odločb. V celotnem obdobju je bilo v vseh analiziranih AS odkazano za 296.616 m³ lesa oz. v povprečju 16.479 m³/AS. Na količino poseka AS vplivajo gozdnogospodarski dejavniki kot tudi odločitve znotraj članstva AS (Premrl, Krč, 2012). Skoraj tretjini AS je bilo v obravnavanem obdobju odkazano več kot 2.000 m³. Desetim AS je bilo odkazano med 5.000 in 10.000 in dvema AS med 10.000 in 15.000 m³ lesa. Slabih 15 % AS je takih, kjer je bilo v analiziranem obdobju odkazanih v povprečju med 1.000 in 2.000 m³/letno (Premrl, Krč, 2012).

Analizirane AS iz baze ZGS (272 primerov) predstavljajo 49,73 % delež vseh registriranih AS v Sloveniji. Če predpostavljamo, da ima vsaka AS v upravljanju tudi gozdne površine in v njih ukrepa na podlagi odločb ZGS, bi lahko sklepali, da je v Sloveniji aktivnih le slaba polovica AS. Postavljajo se vprašanja o stanju neaktivnih AS in vzrokih za to neaktivnost. Glede na odzive agrarnih skupnosti verjetno večina vzrokov tiči v nerešenih upravnih postopkih in pravnem statusu.

Slika 2: Količina odkazanega lesa za posek v agrarnih skupnostih v obdobju od 1994 do 2011

Kot smo v uvodu omenili, gre oz. je šlo pri agrarnih skupnostih za skupno rabo večinoma kmetijskih ter gozdnih površin, pri čemer so se kmetijske površine večinoma uporabljale za namene paše. Natančna razporeditev zemljišč po rabi tal nam še ni poznana, zato se na tem mestu opiramo na analize Petka in Urbančeve (2007), ki navajata, da je bilo agrarnim skupnostim sicer vrnjeno 60 % kmetijskih zemljišč, vendar dodajata, da stanje v katastru ne odraža stanja dejanske rabe zemljišč. Zato se v raziskavi opirata na podatke podatkovne baze GERK-ov za skupne pašnike in planine z zadržkom, da podatkovna baza GERK-ov ne loči med površinami agrarnih skupnosti in površinami individualnih lastnikov (kmetije, država, Cerkev). Iz njihovih podatkov lahko povzamemo, da je od 10.928 hektarjev aktivnih skupnih zemljišč, 74,3 % gorskih pašnikov. Iz teh podatkov ter analiz vrnjenih zemljišč sklepata, da je gorski alpski svet območje, kjer se je stoletja dolga tradicija rabe skupnih zemljišč v veliki meri obnovila.

4 Analiza delavnic s predstavniki agrarnih skupnosti

Informacije, temelječe na analizi prostora, v katerem se nahajajo agrarne skupnosti ter detajlne analize posesti kažejo značilnosti zemljišč s katerimi gospodarijo agrarne skupnosti. Od tu naprej pa ostaja odprto vprašanje, kakšni so dejanski cilji agrarnih skupnosti, kot jih vidi članstvo agrarne skupnosti ter njihovi predstavniki.

Smo izvedli delavnice pri katerih so ciljno skupino predstavljali predstavniki agrarnih skupnosti. Srečanja z agrarnimi skupnostmi so bila tedensko naprej napovedana. Vabila so razposlana pisno na obstoječo bazo naslovov »Registra agrarnih skupnosti« skupaj s priloženim vprašalnikom. Delavnice so potekale na participativni način tako, da je bilo vsem udeležencem omogočeno razpravljati o dani tematiki ter skupno oblikovati določene zaključke.

V tem prispevku predstavljamo rezultate treh delavnic z agrarnimi skupnostmi iz treh različni pokrajinskih tipov Slovenije in različno prevladujočo rabo zemljišč:

- agrarne skupnosti iz UE Kranj in UE Tržič, alpska gorovja

- agrarne skupnosti iz UE Maribor in Ptuj, panonske ravnine
- agrarne skupnosti iz UE Sežana (občina Divača), sredozemske planote

Tabela 1: Reprezentativnost izbranih ciljnih skupin

OBMOČJE	CILJNI UDELEŽENCI	UDELEŽENCI	DELEŽ (%)	VRNJENA ZEMLJIŠČA (HA)	ZEMLJIŠČA PRISOTNIH AS	DELEŽ (%)
UE Kranj in UE Tržič	18	11	61	1985	1415	72
UE Maribor in Ptuj	26	11	42	779	536	69
UE Sežana (občina Divača)	18	10	56	5018	3270	65

Pregled tabele 1 kaže, da je bilo na delavnicah v povprečju prisotnih preko polovice AS iz posameznega območja, ki so v povprečju predstavljale 71 % površin. Prisotnost na delavnicah bi lahko izboljšali, če bi razpolagali z boljšimi kontaktnimi podatki saj so podatki v javnih evidencah nekoliko zastareli.

4.1 Primerjava med izbranimi delavnicami

Zaradi lažjega poimenovanja pri medsebojni primerjavi bomo skupine AS poimenovali glede na pokrajinske tipe v kateri so AS locirane. Slednji pa močno vplivajo na rabo tal v posameznem pokrajinskem tipu in verjetno pogojujejo tudi velikost AS.

Povprečna velikost AS je največja na sredozemskih planotah (327 ha), nato sledijo AS iz alpskega gorovja (129 ha) v povprečju najmanjše pa so AS na panonskih ravninah (49 ha). Izkazalo se je, da je velikost posesti AS obratno sorazmerna z razredi rabe tal. AS s kvalitetnejšimi zemljišči imajo manjšo posest kot AS z manj kvalitetnimi zemljišči. Tako predstavljajo njivske površine med AS na panonskih ravninah kar 96% rabe tal medtem, ko gozd predstavlja le 4 %. Gozda je v deležu največ med AS sredozemskih planot (63%) pašnikov pa največ med AS v alpskih gorovjih (49%). Današnje rabo tal je vsekakor najbolj zaznamoval človek. Potrebno je pojasniti vplive antropogenih dejavnikov na dveh območjih, ki so možno zaznamovali današnje rabo tal. V panonskih ravninah so tradicionalno površine AS predstavljali gozdovi ter obrežni logi namenjeni paši ter oskrbi članstva z lesom. V času nacionaliziranega premoženja so se na teh območjih vršile agromelioracije in komasacije. Struge rek (Drava) so bile regulirane, gozdovi so bile spremenjeni v njivske površine zemlja nekdanjih AS je prešla na kmetijske kombinete oz. k drugim lastnikom. Zahtevki ponovno ustanovljenih AS so se nanašali na površine s spremenjeno rabo tal. Spremenjena raba tal iz obdobja od nacionalizacije do denacionalizacije je pričakala tudi AS na sredozemskih planotah. Ogozditev in pogozditev obsežnih degradiranih površin na Krasu je pripeljala do prehoda pašnikov v večinoma borove sestoje. Medtem pa na območju AS alpskih gorovji se načrtne

spremembe rabe tal ni izvajalo temveč se je pod drugačnimi oblikami še vedno ohranjal prvoten način rabe zemljišč. Čeprav skoraj polovica površin AS tega tipa predstavljajo gozdovi gre v predvsem za varovalne in težko dostopne površine. Manjši posegi v prostor na teh območjih se kažejo tudi v deležu vrnjenih zemljišč AS. Saj so bile AS vrnjene le »prosta zemljišča« v vmesnem času pa se je s temi zemljišči vršil promet ter sprememba namembnosti. Tako je nastajala prometna infrastruktura, industrijske cone, naselja... Največji delež zemljišč, 22 % ni bil vrnjen AS na panonskih ravninah. Razlog je predvsem v komasaciji ter postopku vračanja. AS so sicer dobile manj zemljišč so pa bila ta zemljišča kvalitetnejša.

Tabela 2: Podatki iz izbranih delavnic

POKRAJINSKI TIP	alpska gorovja		panonske ravnine		sredozemske planote	
	Σ	\bar{x}/AS	Σ	\bar{x}/AS	Σ	\bar{x}/AS
POVRŠINA AS/DELAVNICO	1415	129	536	49	3270	327
	ha	ha	ha	ha	ha	ha
GOZD	49%	60 ha	4%	7 ha	63%	207 ha
PAŠNIK	42%	57 ha			37%	122 ha
NJIVE			96%	48 ha		
NEPLODNO	9%	60 ha				
VRNJENA ZEMLJIŠČA	98%		78%		93%	
TIP LASTNINE	SOL	91%	100%		50%	
	SKL				50%	
	SOL/SK	9%				
INSTITUCIONALNI LASTNIKI	OBČINA	45%	27%		80%	
	SKZG		27%			
	OBČINA/SKZG		9%			
ČLANSTVO AS (N)	241	22	291	26	401	40
AKTIVNOST ČLANSTVA AS	60%		63%		37%	
UREJENOST LASTNIŠTVA	47%		43%		45%	
PORABA FINANČNIH SREDSTEV	VLAGANJE	73%	82%		44%	
	DELITEV DOBIČKA	9%			66%	
	NI PRIHODKA	18%	18%			

Premoženje je bilo AS v večini vrnjeno z vpisom solastnine na podlagi nekdanjih članskih deležev, kar je s pravnega vidika ugodneje kot položaj skupne lastnine. Ta oblika je bolj zastopana na območju 3-je delavnice, na sredozemskih planotah.

5 Zaključek

Današnje ureditev in delovanje AS močno zaznamuje stvarnopravni zakonik (SPZ), ki v sistemu civilnega prava celovito ureja stvarnopravna razmerja.

Na pravno ureditev na tem mestu ne bi tako opozarjali, če se ne bi kazala za konfliktno v sled temu, da je drugačna od tiste tradicionalne ureditve, ki živi med članstvom, posebej še tistim, ki goji tradicionalni odnos do agrarne skupnosti, in članstvom, ki je vezano na dobrine teh skupnih zemljišč. Model agrarnih skupnosti zaznamuje pravna ureditev agrarnih skupnosti, ki opredeljuje delovanje agrarnih skupnosti. Ta zakon (ZPVAS) je predvidel v drugačno vrsto pravne organiziranosti kot so jo agrarne skupnosti poznale v preteklosti in kakršno poznajo agrarne skupnosti v državah s katerimi delimo skupno zgodovino. ZPVAS je najpogosteje lastnino nekdanje agrarne skupnosti vrnil v skupno last ali pa v solastnino članom bivših agrarnih skupnosti oz. njihovim dedičem v primeru neuveljavljenih deležev iz strani nekdanjih članov pa so ti deleži prešli na občine. V ta namen je sedaj aktualno spreminjanje zakonodaje v smeri odmika od lastninskih pravic opredeljenih s SPZ. Vsi člani pa so glede na svoj lastniški delež enakomerno obremenjeni z lastnino. Izrazita hiba modela agrarnih skupnosti v Sloveniji je tako lastninska vezanost članstva in to predvsem tistega članstva, ki je neaktivno hkrati pa enako premoženjsko obremenjeno. Slednje povzroča spore glede razpolaganja s premoženjem. Iz podatkov aktivnih AS lahko vidimo, da del AS konstantno seka količine lesa, ki že imajo svoj pomen pri gozdno-lesno verigah predvsem na lokalni ravni. Hkrati pa so gozdovi pomemben vir lesa, predvsem lesa za kurjavo za članstvo AS.

Kot je pokazala analiza izbranih primerov skupin AS obstajajo razlike med agrarnimi skupnostmi v različnih predelih Slovenije. Izbrani posvet iz alpskega prostora kaže na pomen agrarnih skupnosti za pašo, predvsem gre tu za planinsko pašo kjer organizacija paše za seboj potegne več infrastrukture kot so pastirske nastavitve, sirarnice... v primerjavi s pašo v sredozemskem prostoru. Vzdrževanje skupne infrastrukture je pogojeno z določenimi vlaganji, ki se pokrivajo s prihodki iz gospodarjenja z gozdovi, najemninami in prispevki koristnikov pašnih površin. Korist člana agrarne skupnosti je paša lastne živine na skupnih pašnikih po obstoječih pravilih agrarne skupnosti. Člani agrarne skupnosti, ki ne izkoriščajo te možnosti, od članstva v agrarni skupnosti nimajo materialnih koristi. V primerjavi z agrarnimi skupnostmi na sredozemskih planotah je tu paša prvenstveno namenjena članstvu, medtem ko na Krasu pašo izvajajo najemniki, običajno ne člani agrarnih skupnosti.

Izbrani primer AS iz panonskega prostora je pokazal posebnost glede spremenjene možnosti rabe zemljišč. Nadrobna delitev zemljišč iz 19. in 20. stoletja ni predvidevala skupne rabe njivskih površin; slednje so bile namenjene individualni rabi. V naravi tudi danes na zemljiščih članov agrarne skupnosti poteka individualna raba njivskih površin. Velikost obdelovanih površin je pogojena s solastninskim deležem na zemljiščih, glede na ta delež članu AS pritičejo tudi vse pravice in

dolžnosti. Tudi člani, ki zemljišč ne koristijo za kmetovanje, imajo posredno materialno korist iz naslova najemnine iz v naravi odmerjene površine v velikosti solastniškega deleža.

Na izbranem primeru agrarnih skupnosti s sredozemskih planot – Krasa se je pokazal velik vpliv spremembe možnosti rabe zemljišč. Če so agrarne skupnosti na Ptujskem nazaj pridobile njivske površine, pri AS iz alpskega prostora pa ni prišlo do takih sprememb rabe tal, je bil ta predel v zadnjih desetletjih podvržen močnemu pogozdovanju. Zato je gozd danes prevladujoča oblika rabe tal.

Člani agrarnih skupnosti pa po borovem lesu zaradi njegovih značilnosti, ki omejujejo njegovo uporabno vrednost nimajo interesa. Interes po obstaja po lesu listavcev za pokrivanje energetskih potreb. Slednje koristi se člani agrarnih skupnosti na tem območju poslužujejo sami medtem, ko se gospodarjenje v borovih sestojih najpogosteje vrši z zunanjimi izvajalci. Pri gospodarjenju tako nastanejo prihodki, ki jih agrarne skupnosti po izvršenih investicijah, največkrat v gozdno infrastrukturo (ceste vlake), namenijo kot rento članom agrarne skupnosti. Na tak način v agrarnih skupnostih dosežejo, da ima celotno članstvo možnost pridobitve določene koristi iz naslova gospodarjenja z zemljišči in da renta ni omejena samo na tiste, ki koristijo neposredne dobrine.

Zadovoljevanje materialnih koristi članstva se je izkazalo za pomembno, saj so člani finančno obremenjeni s svojo lastnino. Tako aktivni kot neaktivni člani oz. koristniki in ne koristniki nosijo bremena lastnine (davki, prispevki). To predstavlja oviro pri reševanju konflikta med aktivnimi člani oz. koristniki in neaktivnimi člani oz. nekoristniki dobrin posesti.

Zelo polemično je bilo na posvetih izpostavljeno tudi množično vrednotenje premoženja in iz njega izhajajoče finančne posledice za lastnike. Po mnenju udeležencev to vrednotenje precenjuje dosedanje ceno ter vrednosti izhajajočih iz donosa zemljišč pod kmetijsko rabo. Problematika neaktivnega članstva se izraža tudi v težavah doseganja potrebnega kvoruma za sprejemanje odločitev v agrarni skupnosti in izvedbo posegov v lastnino ter drugačnih ciljev običajno nevezanih na kmetijsko dejavnost. Neaktivnim članom – fizičnim osebam se pridružujejo tudi institucionalne lastnice (najpogosteje občine, nato država in cerkev). Udeleženci slednje vidijo kot oviro v gospodarjenju, saj neaktivni člani ne opravljajo dejavnosti kmetijstva, kateremu so namenjene površine agrarne skupnosti. Udeleženci so izpostavili tudi težavo neaktivnih članov agrarnih skupnosti v luči pravne ureditve. Jasnih rešitev ni bilo izpostavljenih, se pa nagibajo k temu, da bi zakonske rešitve omogočale večjo pristojnost organov agrarne skupnosti ter reguliranje članstva v prid aktivnim članom. V zvezi s tematiko sodelovanja in povezovanja se je izkazalo, da agrarne skupnosti med seboj sodelujejo in se povezujejo.

V bodoče bo potrebno nadaljevati z aktivnostmi ciljnih skupin ter pokriti območje Slovenije, saj so med AS po regijah prisotne različne specifične. Prav tako bo delo na podatkovnih bazah gozdarskega informacijskega sistema odprlo nove možnosti analiz gospodarjenja AS. Podatki s teh virov, v kombinaciji z drugimi raziskovalnimi metodami, bodo dale nove informacije ter spoznanja o modelih AS v Sloveniji. Analiza prednosti, slabosti, nevarnosti in priložnosti obstoječih modelov AS bo dala smernice za bodoči razvoj AS v Sloveniji oz. za razvoj modela AS pri povezovanju lastnikov gozdov.

6 Literatura

- Petek, F., Urbanc, M. 2007. Skupna zemljišča v Sloveniji. Geogr. vestn., letn. 79, st. 2, pp. 41-62, zvd. <http://www.zrc-sazu.si/zgds/GV2007/gv79-2-petekurbanc.pdf>
- Pemrl, T. 2013. Analiza stanja agrarnih skupnosti v Sloveniji na podlagi podatkov upravnih enot. Gozdarski inštitut Slovenije
- Podatkovna baza odločb Zavoda za gozdove Slovenije izsek o agrarnih skupnostih, september 2012
- Zakon o ponovni vzpostavitvi agrarnih skupnosti ter vrnitvi njihovega premoženja in pravic /ZPVAS/. Ur. l. RS, št. 5/94
- Zakon o gozdovih /ZG/. Ur. l. RS, št. 30/1993

Študije potrošnih navad

Agrarna politika držav zahodnega Balkana

Ekonometrične analize in matematično modeliranje

Empirični modeli v podporo odločanju kmetijske politike

Modeli v podporo odločanju na ravni gospodarstva

Organizacije pridelovalcev, potrošne navade in poslovno odločanje

Pravo in razvoj podeželja

